

“SƏNƏ BİR XƏBƏRİM VARDI...”

(Nuranə Nurun şeirləri haqqında)

Nuranə Nur hissini elə bir ərazisinə gəlib çıxır ki, burada nə yazsa, özünə aid olacaq. Çünki təkdir. Burada kimsə yoxdur, havadan nəsə eşitmək belə mümkün deyil. Təkcə yaddaş var.

Bu ərazidə vaxtı ilə insanlar yaşayıblar, indi harasa çıxıb gediblər, ya da bir azdan hamı geri dönəcək. Onlardan qalanlar və yaddan çıxanlar, xüsusən hiss yaddaşı burada hakimi – mütləkdir:

Yağışlar buludlara qayıdanda gəlirmi?..

Yağışlar buludlara nə vaxt qayıdır ki?.. Bu dö-
nüşün vaxtı, saati gözəgörünməzdir. Bir də niyə yağışlar buludlara qayıdanda? Məkan və zaman anlayışı, hissini nöqtəsi gözlə görünən deyil, fikir şəklində də mövcud olmaz əsla. Yağışların (məhz yağışların, suların yox) buludlara qayıtmaq anı insanın hələ dərk edə bilmədiyi bir zaman kəsiyidir.

Bəs onda necə olsun? Bu zaman hansı zamandır ki, onun doğmasını gözləyək? Burada

gözləmək də mümkün deyil. Vaxt axır... Ancaq hissini axışı hər şeyi nizamlaya bilər. Hissini axın sürətində zamanı təyin etmək olar. Deyək ki, İsa Məsihin, Məhəmmədin doğuluşu. Yağışın buludlara qayıtması doğuluşun görüntüsüdür, əslində. Sual doğur, bəs ədəbi “mən” hara gəlir, hara qovuşur? Məkan haradır? Hisslərin illüziyası qalaktikalara aşır. Gəlməyin, getməyin özü də laməkandır, yer, yurd, ünvan nişansızlıqdır. Hisslər dünyanı dərk edir, ağıl məğlub olur belə vaxtlarda... Və çevrə qapanır.

Nuranə Nur indini, bu günü inkar edir. Ünvan artıq keçmişdir, keçmişsə gələcək... Bu o vaxt olur ki, hissələrdən böyük ehramların, möhtəşəm şəhərlərin doğuluş ehtimalı var. Burada atlar qanadlıdır, sehrli xalçalar uçur, nağıl qəhrəmanları planetlərarası siqnalları qəbul edir, enerji xətləri ilə qidalanırlar. Ümumiyyətlə, Nuranənin şair stixiyası müxtəlif rəngli şüalardan, anlaşılan, bəzən də anlaşılmaz hissələrdən ibarətdir.

Nuranə təşbehlərdən, metaforalardan geniş istifadə etmir və getdikcə şeirlərində bədii

təsvir vasitələrini yoxa çıxarır. Yəni isimlərin əvvəlinə bir bədii sifət və ya bədii təyin artırmaq və bununla da şeiri orijinallaşdırmaq dəbi çoxdan keçib. Onun şeirlərində fikrin yeniliyi, təzəliyi bədii təsvir və təsir vasitələrinə çevrilir. Aşağıdakı şeirə diqqət edək:

İndi ki belədir,
Belə istədin,
Hazırlaş, yola çıx,
Mən də gəlirəm.

Burda hansı bədii təsvir vasitəsi var? Heç biri. Nuranə bədii təsvir vasitələrindən tədricən, özü belə istəmədən, arzulamadan, instinkt olaraq uzaqlaşmış. Artıq yuxarıdakı fikir yer insanına aid deyil. Yol da bizim bildiyimiz, gediş-gəliş üçün istifadə etdiyimiz yoldan uzaqdır. Bu, başqa planetdən və ya hətta başqa qalaktikadan başqa planetə yönəlmiş bir hiss informasiyasıdır. Nuranə şeirlərində “gəlmək” feilini gen-bol işlədir. Onun “Gözləmədiyim tərəfdən gəldin” misrası yenə də “gəlməklə” bağlıdır. Özü də gözləmədiyim tərəfdən gəlməklə. Şair yuxarıdakı şeirdə tərəfdaşını, yarını, dostunu yola çıxmağa çağırır. Yenə də deyirəm, bu da bir doğuluşdur. Dünyaya gəlməmişdən öncə, ruhun sıçrayışı olaraq: “İndi ki belə istədin, hazırlaş, sən doğul, mən də gəlirəm” ifadəsi artıq başqa planetin Yer kürəsinə göndərdiyi bir ismarıqdır. Bu, hissini ərazisi və ruh ölkəsinin nitqidir. Şairin əsas bədii təsvir vasitələri ölümlə həyatın, getməklə gəlməyin paralelliyində təbii olaraq üzə çıxır. Mən deyərdim ki, bu gün bədii təsvir vasitələrindən gen-bol istifadə etmək, yarpağın əvvəlinə yaşıl, qəmin əvvəlinə sarı qoşmaq şeir yazmağın ən asan yoludur. Bütün bunları keçəndən sonra əsl poeziya yolu başlayır. Nuranə bir şeirində deyir:

Təkcə sevmək azdı, günahımdan keç.

İndiki poeziyadakı önəmli fikir sevməyə kimi, yəni Məcnun kimi sevməyə qədərdir. Vaqif Bayatlı da deyir ki, ölənəcən sevmək

azdır. Amma Nuranənin bu gün gəldiyi nəticə budur: “Təkcə sevmək azdır, günahımdan keç”. Nuranənin əksər şeirlərində gəlinən nəticələr poeziya nümunəsinə çevrilir. Bu nəticələr sevgili, ya sevgisiz, güclü, ya gücsüz, yaxşı, ya pis öz-özünə yaranmayıb. Bədii təsvir vasitələrindən, qoşma və gəraylılardan, ustadnamələrdən, nağıl və dastanlardan sonra əmələ gələn nəticə, qənaət, həm də nəticənin, qənaətin dayandığı yer hissini, duyğunun zamanına, dəyərini çevrilir.

Şair şeirlərinin birində haqlı sual verir:

Sevgin bu qədər böyük ikən,
Nədən şübhələrlə dolusan?

Şair sevgidə hamımızın bildiyi və istədiyi inam hissini birdəfəlik, kökündən silir. “Şübhə əsl sevginin, inamın əsasıdır” – deyir. Əslində, sevgini böyük edən şübhələrin çox olmasıdır. Bax, detala, hadisəyə bu cür yanaşma tərzini şairin fərdiliyi, fərdi olduğu qədər də ümumbəşəri olmasıdır:

Özün doldura bilmirsən
Xəyalın dolduran yeri.

Bu iki misra ilə, hamımızın yaşadığı və heç vaxt ifadə edə bilmədiyimiz bir fikrin qapısı açılır gözümüzün önündə. Meyvə, yaşıllıq ağacdən qalxan mənədir- deyirlər. Burda da xəyal insandan qopan və ucalan bir fikir dumanıdır. Bu fikir, mənə sevdinin insanın özündən daha çox geniş yer tutur. Halbuki, bizim axtardığımız, istədiyimiz insanın özüdür. “O” da xəyalın yerini doldura bilmir. Çünki xəyal tək o insanın deyil, həm də sənindir, onun haqqında düşünəndir.

Yuxarıdakı şeirin isbatı kimi yeni bir misra hissini ərazisini daha da genişləndirir: “Yox-

luğun nə qədər çoxaldır səni". Qeyri-səlis nəzəriyyə, hisslərin axışı, "yox"da "var" olanın mövcudluğu şeirlərin daxili nizamına çevrilir. Demək, insandan qopan məna onun özündən daha çox ərazini əhatələyir:

Mən sənin həyatının arxa fonuyam,
Həyatını daha gözəl göstərmək üçün.

Nuranənin üslubu insan hisslərini tədqiq, ifadə edən bir elm sahəsi kimi meydana gəlir. Burda nə bəzək var, nə də düzək. Nə təşbeh var, nə də metafora. Sadə bir həqiqət var: hisslərin bir həqiqəti. Elə bir həqiqət ki, dünya gözəlliyi həmin nizamın üzərində bərqərar olub. Ölüm, əslində, həyatın fonudur və ona görə həyat gözəldir. Günəş göydə olmasaydı, bu qədər gözəl olmazdı. Bulud yağışın fonunda dayanmasaydı, yağış bizi özünə bu qədər valeh etməzdi. Eləcə də qız oğlanın, oğlan da qızın fonu olmasaydı, ayrı-ayrı qütblər bir-birini bu qədər çəkməzdi. Baxın, bu iki misranın – düsturun üzərində bütün dünya, təbiət, cəmiyyət öz gözəlliyi ilə necə də gözəl yerləşib.

Nuranənin şeirləri həyatla nəfəs alır. Təcrübə (yazıçılıq yox, yaddaşın təcrübəsi), həyatı dərinləndirmək, olmuşları yenidən yaşamaq, baş verənləri unutmamaq, enerji axını hiss eləmək ədəbi "mən"ə diktə edir ki, sən insanlardan, tək insanlardan yox, sivilizasiyadan belə soruş, yəni söhbətə belə başla.

Özünüz deyən,
Ən son onu kiminlə, harda görmüsünüz?

Bu cür insan axtarışı və ya itmişlərin yerinin kəşfi, bir az da daha dəqiqi, "Siz onu mənimlə görmüsdünüz mü?" sualına verilən cavab çox orijinal bir nəticədir. Cavab belə də ola bilər: "Görmüşük". Onda ədəbi "mən" sevginin əbədiyinə qibtə edəcək. Əslində, bu iki misrada axtarılan o deyil, ədəbi "mən"in özüdür. Ədəbi "mən" "o"nun yanında olmağına inanmaq istəyir. Əslində, verdiyi suala inanır da. Bu sualdan bir sual da doğur, görəsən, bu axtarış hansı əsrdə, hansı sivilizasiyada olmuşdur? Bəlkə, bu gün, dünən və ya milyon il əvvəl?

Nuranə daim şeirlərini inkişaf etdirir, hisslərini həyatın, yaşamın daha dərinliklərindən keçirir. Həmişə də qarışıq, qaranlıq, aydın olmayan, çalın-çarpaz hisslərin axışında "Yola çıx, mən də gəlirəm" dediği həyatdaşını axtarır. Yerini nişan verir: "Bir parça həyatam bundan sonra, ömürdən qopan" – deyir. "O"sa hələ yola çıxmayıb.

Həyat axtarışdır, get-gedə metaforalar, bənzətmələr, təşbehlər unudulur. Çünki bunların hamısı illüziyadır, Füzuli demiş, şair sözüdür. Nuranə həqiqət axtarır. Okeanlar keçilir, yağışlar buludlara qayıdır, axtarılan tapılmır ki tapılmır. Çünki o yoxdur, milyon il sonra yola çıxacaq. Nuranə şübhələnir, yorulur, üzülür. Amma o yenə şübhədəki həqiqətə inanaraq milyon il sonra doğulacaq adama deyir.

Heyif...

Sənə bir xəbərim var idi...

İnanıram ki, bundan sonra Nuranənin şeirlərindəki o xəbəri eşitməkdən ötrü o adam milyon ilə yox, bir saniyəyə Yer kürəsinə düşəcək. Demək, sevinməyə dəyər, dünyaya yeni insan gəlir və həmişə gələcək.

Qəşəm NƏCƏFZADƏ

